

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

2. Quid sit vera hominis delectatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

CAPUT II.

Quid sit vera hominis delectatio?

Delectatione hominem duciam diximus, & cuius notissimum est; sed etiam id proximum, ut eadem in re permanens delectatio efficiat, quamdiu ipsa permanet. Ita videas in comedendo, legendo, & similibus actionibus, tamdiu perseverari, quamdiu comestio, lectio, ludus oblectat: at si saturitas, tedium, fatigatio, sublato sensu voluptatis, molestiam creat, tum statim vel ab his cessatur, vel si qua vi perseverare cogimur, non sine tædio fit, & quasi durissimum iugum, id excutere conamur: quid gravius, quam saturato cibum ingeras, si bene fatigatum, & ab eo ludi genere aversum, in agitata pila contorqueas? Sed hæc sunt delectationes corporis, quæ & facilius comparantur, & æquius quam delectationes mentis conservantur, ut suo loco dicemus: interim ut ab illis ad has transeamus,

Vnicuique rerum generi eam vim indidit Deus, ut & sui conservationem appetant, & his quæ sibi commoda, naturæque convenientia sunt, propensius & quasi libentius adiungantur. Ita suis tenerioribus flagellis, implicari abno pedamini vitem, ita diuturna siccitate hiolos agros calentem imbrem penitissimè sugere, & quodammodo siccundè ebibere, itidemque in vnicuique genere res singulas id avidissimè complecti videas quod naturæ suæ congruit, expanduntur, diffunduntur, vberiores & latiores arident. Si vero sensu præditæ sunt; tum sanè naturalis existit delectatio, quam optimè D. Thomas, verbisque rem aptè & aptè indicantibus, ait esse *ex præsentia connaturalis boni*. Quo fit ut aliæ sint visus, aliæ auditus, aliæ aliorum sensuum, aliarumque rerum delectationes, id etiam aliquem oblectet, quod alteri dolorem pariat, quia cum naturæ diuersæ, nec non interim pugnantibus sint, diuersa atque interim pugnantia sint necesse est, quæ illis continere possint.

Quidquid enim delectat, necesse est ut ei cui delectationem affert, bonum esse videatur, & quæ coniungatur, & quasi bonum agnoscat. In ipsa enim delectatione duo necessaria sunt, coniunctio boni, & huius coniunctionis quasi bonæ perceptio: nec enim absente bono delectamur, sed vel tristamur, vel desideramus; & si præsens, at incognitum, vel ingratum fuerit, neque sic delectamur: si enim adest, & nescimus, nulla inde potest esse iucunditas, molestiam verò creabit si auersamur, ut si ægroto, cibosque quibus eget fastidientem, eos ingeras. At verò quoties aliquid nobis bonum esse credimus, illudque sic assequimur, ut iam id in nostra esse potestate videamus, inde necesse est ut voluptas & delectatio consequatur. ita aures harmonia præsentem, quam harmonicam iudicent, tamdiu delectantur quamdiu bonam iudicant,

vilius

1.2.9.31.
a.1.6.1.2.9.11.
a.1. ad 3.
9.35.
a.1.6.

visus floribus & lene ridentibus pratis, palatum gratis saporibus, nares odorum fragrantia gaudent.

Cum igitur delectatio, sit perceptio presentis boni cogniti, bonum autem cognitum ametur, & amoris tum perfectio tum expletio soleat esse iucunda, propterea id omne quod cum delectatione coniunctum est, iucundè, alacriter, impensè fit, laboremque delectatio exhaurit. Quod ò vitinam in delectationibus illicitis non utique adeò verum videremus! sed si in illis, tantum tamen valet delectatio, ratione Deoque repugnante, quantum illas valituras credimus, quibus ratio, quibus Deus, & optima omnia suffragabuntur? Iam enim ab illis quæ corporum erant, ad eas quæ animi transeamus. Verùm,

Ex eodem D. Thoma obseruemus, duobus modis aliquid quod concupiscamus esse delectabile: vno modo, quia conueniens est naturæ, vt cibus & potus, & quæ ad naturam sustentandam & fouendam faciunt; quare harum rerum desideratio, dicitur, Concupiscentia naturalis. Alio modo dicitur aliquid esse delectabile, quia id nobis conueniens & bonum esse apprehensione persuademus, & huiusmodi concupiscentia dicitur non naturalis, vel cupiditas. Et quoniam tam hominibus, quàm brutis quiddam est secundum naturam conueniens, atque delectabile, ideò etiam communes atque necessariæ illæ; hæc verò, quæ ex cognitione oriuntur, propriæ & appositæ dicuntur. Cum autem in iis quæ concupiuius oblectemur, quando ea sumus adepti, inde fit vt pro concupiscentiæ vario modo, varia exoriat delectatio: cum enim naturaliter aliquid concupiuerimus, & adepti fuerimus, naturalis, siue corporis delectatio sequetur; cum autem cognitione, persuasione, cogitatione impellente aliquid concupierimus, & affecti erimus, inde delectatio existet, quàm non naturalem, mentis, propriam, vel appositam nuncupare possis.

Iam verò, cum apprehensio, siue imaginatio, & cognitio hominis, non in sola sensuum bona, sed in alia excellentiora, puriora, & à corporis concretione remota rapiatur, ex omni verò desiderati boni consecutione delectatio sequatur; dici non potest, quin etiam ex eiusmodi bonorum adeptione delectemur, illa si nouimus, illa si acquisiuimus: cumque non corpus, non imaginatio corporea, illa percipiat quæ tantopere sunt expurgata, non erit qui inde delectetur, nisi intellectiuis, vt vocant, appetitus, siue quod idem est voluntas, cuius tam est proprium bonis mentis delectari, quàm sensus appetitui delectari bonis corporis. Quare D. Augustinus hæc spectans dixit, *Cum consentimus appetendo ea quæ volumus, cupiditas; cum autem consentimus fruendo his quæ volumus, lætitia vocatur. Itemque, cum dissentimus ab eo quod accidere nolumus, talis voluntas mentis est; cum autem dissentimus ab eo quod nolentibus accidit, talis voluntas tristitia est.*

Quibus è verbis, totaque doctrina, multa maximi momenti docemur, & id quidem primò, vt, si propriè loqui volumus, non dicamus id esse hominis, quod

H h h

in

in homine vel naturâ, vel ipso necdum volente, & animum aduertente contigit; quare si quæ delectatio (vt improprie loquar) vel irrepit vel irrumpit in sensus; pariterq; si quæ cuiuspiam rei auiditas aut inserpit, aut virget; quamdiu consensus sollicitata voluntas negat, tamdiu neque hæc cupiditas, neque ista delectatio dicenda est; non erit quoque, vel metus vel tristitia dicenda, nisi voluntas accedens cesserit. Est enim æquissimum, vt mutationes, perturbationes, agitationes & obiecta, quæ vel forinsecus adueniunt, vel naturæ vietiam motus hominibus obtingunt, non tam hominis actiones, quam aliorum in hominem impressiones, & quodammodo iniuriôsæ in repugnantem aggressiones & habeantur, & dicantur. Ita est, quis tamen vulgi torrenti leges dabit? vidit voluntariorum & inuoluntariorum motuum sensus eisdem, eandem esse pelliciendi, exterrendi, varieque permouendi vim, itaque eodem vtrunque vel delectationis, vel tristitiæ, vel metus, vel cupiditatis nomine compellantur: & deficientibus alijs nominibus, id ipsum sequi, & indiscriminatè loqui cogimur. At meminisse oportet, tum demum eas esse homini delectationes proprias cum voluntas accesserit; sin minus, non hominis esse sed animantis, sed sentientis, sed naturæ, sed corporis & sensuum: vnde id præterea conficio, partem eam delectationis, quæ potior & præstantior est, à cognitione & voluntate, hoc est non à corpore sed à voluntate, pendere.

Præterea intelligimus hinc, quomodo cum vera tristitia delectatio, duæque diuersæ atque inter se pugnantis delectationes esse simul in eodem homine possint: etenim si dissentiente atque renitente voluntate, blandæ quæpiam imagines, diutius, lepidius atque lætabilis sensibus inferantur, fieri non potest quin corpus earum oblectatione tangatur, tam diuque tangatur, quamdiu illarum præsentia sensibus illudet: nec enim in voluntatis est potestate efficere, vt non delectetur sensus, quando aliquid naturæ suæ conueniens nanciscitur. Verùm cum id inuita & repugnante voluntate fiat, ipsa que iudicat, bonum illud delectabile, non bonum, sed verè malum esse, quod fugiat, quod aueretur & perhorrescat, præsentis autem mali proprium sit, tristitiam parere, necesse est vt quod sensui iucundum est, id sit tali voluntati iniucundum, amarum, exosum, grauique tristitia contrahens: tum igitur si in vno eodemque homine tam voluptariè pelliciatur sensus, tamque fortiter voluntas recti retinens contra renitatur; ecce in vno eodemque homine, res eadem quæ delectationem sensui, tristitiam & dolorem voluntati, & quo maior ac importunior delectatio fuerit, eo acerbiorum ac intolerabiliorem tristitiam parit.

Quando verò simul sensus noster voluptariis rebus allicitur, & præter eas nactus delectatur, simul autè sanctioribus cælestium deliciis perfusa mens despretis infimis ad suprema liberiùs euolare contendit; duæ tunc in homine contrariæ delectationes insurgunt, quarum quæ potentior fuerit, vel alteram exstinguet (nec enim sensu dominante vigere mentis delectatio potest) vel fr-

et rationi subiugata, moderatius atque defaciatius cum voluerit adhibebit, repellit ubi noluerit: sunt enim etiam suae nonnullae sensibus oblectationes, quae sic hauriuntur, ut liquidissimis animi voluptatibus nihil officiant, nonnunquam & eas prouocent, & augeant plurimum. Quis nescit & ex auditu fidem, & ex pulcherrimo rerum quas videmus ordine, Deum quem non videmus intelligi: & his ipsis in eundem pelliciendi amoris finem vitur allektor Deus.

Ex his autem quasi in transcurso dictis, omnis illa mirabilis, sacrisque Literis & viris decantata, carnem inter & spiritum, pugna cuiusmodi sit, quam anceps, quam varia dignoscitur. Tota enim & inter delectationes est, & delectatione geritur, & delectatione finitur; pugnarum incrementa, pericula, fraudes, clades, victoria, induciae, pax, ruptaque pace redintegrata bella, quid nisi alternantis, recrudescentis, iritatae, repressae, vincens, victae, languentis, iterumque vigentis delectationis vicissitudines atque conditiones sunt: o beatum illum qui delectatione mentis delectationes vicit corporis!

Est autem delectatio mentis, quaedam naturalis animae quies, adepto quod sibi conuenire credit bono: sitque ad similitudinem corporum, quae in loco sibi conueniente, ut grauius deorsum, leuius sursum, naturaliter quiescunt, quae tum demum illis bene sit; alias (ubi non impediuntur) mouentur, agitantur, naturalemque locum quodammodo suspirant: sic animus, ubi non delectatur, non quiescit, auidè inhiat sursum, deorsum, ubi delectetur inquirit; quod ubi repererit, quiescit, delectabiliter fruitur, nec inde nisi delectatione recedente diuellitur. *Locus anima*, inquit D. Augustinus, *non in spatio aliquo est, quod forma occupat corporis; sed in delectatione, quod se peruenisse letatur. Delectatio autem perniciosa sequitur cupiditatem, fructuosa caritatem.*

D. Thom.
1. 2. q. 31.
art. 3.

In psal. 9.

Cum igitur delectatio, sit grata quies animae, non potest ea in re vera esse delectatio, ubi vera quies esse non potest; cuiusmodi esse nequeunt quae fluunt pereuntque continuo, & quae animo perturbando quam tranquillando sunt aptiora. Atqui in corporis fluxis delectationibus, quae totae in rerum incertarum motione consistunt, cum ipsae sint instabiles, quae stabilis quies esse potest? quapropter, eis insultans D. Augustinus, *Vbi sunt, inquit, deliciae vestrae, propter quas ambulatis vias prauas? Non dicimus, Vbi erunt, cum hac vita transierit, sed modò vbi sunt? Cum hesternum diem hodiernus dies abstulerit, & hodiernum crastinus ablaturus sit: quid eorum qua diligitis, non transcurrit, & hodiernum crastinus fugit penè antequàm capiatur, cum ex ipso hodierno die nulla possit vel hora retineri? Ita enim secunda excluditur à tertia, sicut prima exclusa est à secunda: ipsius hora vnus, quae praesens est, nihil praesens est; omnes enim partes eius, & omnia momenta fugitiua sunt. Neque verò id in delectatione, quam in tempore minus verum est. Eius enim quae auditu, gustum, tactum lenius titillat, estne pars vlla quae permanet? delectatio quae praeteriit, desijt; quae futura est, nondum est; praesentis autem, quantum est momentum! quam decurtatum! quam volaticum?*

Serm. 25.
de verb.
Apost.

H h h 2

Iam

Confess. li. 2.
cap. 10.
lib. 1. cap. 1.

Iam verò si à ratione sunt alienæ, si diuinis legibus repugnantes, nulla quies, ac proinde neque vera delectatio esse potest, in rebus eis quæ mentis, ratione præditæ, verum bonum pessumdant, prauitatem, errorem, ignorantiam, insanitatem pariunt, ordinem euertunt, carnis & sensuum à domina ratione, Deique lege iustissima rebellionem fouent. Verissimè D. Augustinus exclamat, Deoque loquitur, *Quies est apud te valde, & vita imperturbabilis.* alioque loco, *Fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Hinc animus à recto deficiens, inlta corporis est deficientis à vita, cui bene esse non potest, in morbos, in corruptionem, in dolores & fætores labitur; nec dissimiliter animus, in infirmitatem, in tenebras, in anxios timores, conscientiaque cruciatus, improba delectatione compingitur, semperque in deteriora prolabitur, augeturque peruersitas, nisi se ipse respiciat, & errore correcto vitam sanctius instituat.

Quod cum fieri cœperit, & quasi illucescentis diei tenuiter aurora splendet, amarus quidam peccatorum dolor, præteritarumque sed prauarum delectationum horror animum occupat, sui que iam & pudet & pœnit, facta infestata cupit, & de malè factis à se pœnas exigit, acer expostulator, durusque sinitor, ac innocentia profuturæ vindex. At quoniam hic ipse dolor, rationi consentaneus est, mali depulsor, & bonorum est euocator, quoniam ad Deum, qui finis, qui summum bonum, qui pacatissima hominis quies est, reuocatur, hinc fit ut iusto isti dolori acquiescens anima, tranquillari incipiat, spe meliorum erigatur, & mirabiliter dolor ille dulcescat, eo iucundior, quo amarior, imò lacrymæ ipsæ quo vberiores & calentes, eo sunt omni rifu gratiores. Nempe id efficit, partim rectitudo naturæ conueniens, cui gratum est malis pessimis, duraque voluptatis seruitute liberari; partim & maximè, Dei Domini nostri liberalis benignitas gratia suæ delectabilem suauitatem infundens, hominemque humanis, hoc est amoris, vinculis sibi lenissimè arctissimeque deuinciens.

Concludamus igitur, Veram hominis delectationem, in mente esse, rationi consentire, ex iis duci debere quæ pacem animo pariunt, conscientiam tranquillam, vitia & perturbationes reprimunt, ad æternam beatitudinem conducunt, Deoque fini ultimo & summè desiderabili atque delectabili propius adiungunt. Intra meos me limites arctabo, aliàs quomodo hæc fiant, quam variæ quantæque sint sanctæ delectationes amplè admodum dicere, & pleni sunt Sanctorum libri. Aliquid leui brachio obiter tentemus.